KISS LÁSZLÓ

VAN ÁTJÁRÁS

A kortalan Kiss Ottó Battonyán született, ma Gyulán él. Dolgozott húskombinátban, volt újságíró, jelenleg költő és író, a Bárka folyóirat munkatársa, de akkor sem esik kétségbe, ha gitárt adnak a kezébe. Sokszínű pályájának alakulásáról, gyerekirodalomról és nem gyerekirodalomról, olvasói élményeiről és benyomásairól, irodalom és üzlet kapcsolatáról, bizonyos könyvkiadói szemléletekről beszélgettünk vele. Avagy az is bolond, aki ma gyerekíróvá lesz Magyarországban? Nem, nem az. Út a Visszafelé hull a hótól Szusi apóig – vicces, meghökkentő, de nagyon tanulságos kanyarokkal.

– Állatos album, focistás könyv, vagabund mosómedve, dühös trónkövetelők Liliputban – és számtalan szín és figura és világ: a gyerekkönyveid. Mi határozza meg, milyen témához nyúlsz, ha gyerekeknek írsz könyvet?

– A gyerekeket sok minden érdekli. Vannak persze slágertémák, s ha azokhoz nyúl valaki, szinte garantált a siker. Egyszer én is kipróbáltam, a *Focisták kézikönyve* esetében – és valóban működik: a kötet rövid időn belül két kiadást is megért. A foci persze engem is érdekel-érdekelt, nem véletlen tehát a választás. Ennek ellenére az ilyen „népszerű" témákat igyekszem meghagyni másnak – szerencsére akad számtalan kitűnő tollú szerző, aki alkalmasabb is nálam erre a feladatra, én pedig többnyire olyan témákhoz nyúlok, amelyekről még nem vagy csak kevesen írtak. Persze ez nagyon nehéz, hisz a hazai vagy a külföldi gyerekirodalomban szinte mindenről volt már szó oda-vissza, így aztán sokszor nem is a „miről" kérdésre keresem a választ, hanem a „hogyan"-ra. Hogyan nyúljunk hozzá adott, lehetőleg nem ezerszer megírt témához? Néhány példa. Az *Emese almája* című verseskönyvem a gyerekbarátságot járja körbe ábécéskönyvszerűen, tudniillik szinte mindenről szó van benne, ami a gyereket körbeveszi, de a szervezőelem mégis a társas kapcsolat. *A nagypapa távcsöve* a gyerek és a nagyszülők közti viszonyt „vizsgálja" – ez különösen érdekes volt számomra, hisz sok kapcsolódási pontot, közös jellemzőt lehet felfedezni nagyszülő és unoka között azon kívül is, hogy hasonlóan szemlélik a világot: a gyerek *még* bölcs, a nagyszülő, jó esetben, *már* bölcs. A *Ne félj, apa!* című tavalyi kötet pedig az apa-lánya kapcsolattal foglalkozik. Ez esetben volt honnan merítenem, hisz az én kislányom is csak most lesz hétéves. De az apákról, az apák szerepének erősítéséről már korábban is sokat gondolkodtam, és emészthető, játékos formában írtam is róla, erről szól pl. a *Szerintem mindenki maradjon otthon vasárnap délután* című, Baranyai Andrással közösen készült könyvünk, amely az első retró gyerekkönyv volt Magyarországon, és egyben a retrónak a paródiája is. A trend ellenére, amely meglátásom szerint egyre inkább az eladhatóság, az elüzletiesedés felé viszi a kiadókat, én továbbra is az igényes gyerekirodalmat igyekszem művelni – szerintem nagyon nem mindegy ugyanis, hogy ugyanarról a témáról „legyártjuk-e" az x-edik gyerek*könyvet*, vagy a szöveget a gyerek*irodalom* irányába próbáljuk terelni.

– Írásaid jellemzője többek között a szelíd, de játékos bölcsesség, a megértés és humor – külön világok, mégis összetartozók, legyen szó akár gyerekirodalomról, akár nem gyerekirodalomról. Te hogyan viszonyulsz ehhez a két kategóriához, van értelme ennek a különbségtételnek?

– Persze, fontos a korosztályos elkülönítés, már csak az olvasóval szembeni udvariasság, a könnyebb választhatóság miatt is. Ennek ellenére nekem határozott álláspontom, hogy van átjárás a felnőtt-, illetve az ún. gyermek- és ifjúsági irodalom között – igyekszem is így, ennek megfelelően írni a köteteimet.

– Költőként indultál a nyolcvanas években, majd három verseskötet után a próza felé kanyarodtál. Nagy túlzással szólva: azóta is prózákat írsz (gyerekhangon megszólaló verseid is epikai, mesélő-közlő jellegűek). Legutóbbi regényed, A másik ország óta eltelt hat év. Mintha az a könyv egy trilógia lezárása lett volna, szépen beleilleszkedett a Szövetek *és a* Javrik könyve *vágta csapásba. Tudatos volt a megelőző regényekhez kapcsolódás, szándékodban állt egy összefüggő világot alkotni?*

– A három könyvvel szerettem volna keresztmetszetet adni a vidéki Magyarországból, abból a dél-alföldi világból, amelyben éltünk és élünk. A *Szövetek* az 1960–70-es éveket, a *Javrik könyve* a 80-as évek elejét-közepét, *A másik ország* pedig a rendszerváltással véget érő évtizedet mutatja a történetek hátteréként. Az első könyv intézeti-falusi világba visz, a második ennek szinte az ellenkezőjét, az értelmiségi gyerekek világát idézi, a harmadik pedig igyekszik felmutatni a közös múltját annak a nemzedéknek, amely a húszas évei környékén élte meg a rendszerváltást vidéken, és amelynek nemcsak az úttörőmozgalom vagy a 70-es, 80-as évek rockzenekarai a közös múltja, hanem, mondjuk, a hazai prózairodalomban meglehetősen mostohán kezelt háztáji gazdaságok is, amelyek azért nagyon nagy százalékban jelen voltak a vidéki ember életében.

– Mostanában kevesebb prózát olvasni tőled, de lehet tudni, hogy nincs szünet a műhelyedben. Regényt írsz, vagy novellásköteten dolgozol?

– Igazából egy hosszabb kihagyás után mostanában kezdtem újra írni. Egyelőre kisprózákat, verseket, meséket.

– Mit olvasol szívesebben, verset vagy prózát?

– Prózát. De azért ha meglátok, mondjuk, egy Tóth Kriszta-, Kemény István-, Háy János-, Birtalan Ferenc-, Győrffy Ákos- vagy Varró Dániel-verset, az bele szokott férni az időmbe.

– Volt nagyon meghatározó olvasmányélményed az utóbbi időben? Tudod teljesen függetleníteni magad az ilyen művektől? Egy beérkezett, karakteres hangú alkotó esetében mennyire áll fenn a veszély, hogy túlzottan nagy hatást gyakorol rá, és befolyásolja, amit olvas?

– Ha rám gondoltál a beérkezett, karakteres hangú alkotó titulussal, akkor ezt köszönöm, és persze hízelgő is. A húszas-harmincas éveimben tényleg rengeteget olvastam, és akkor éreztem is az általad mondottakat, vagyis hogy minél többet olvasok, annál többet veszí-

tek az egyéniségemből, hogy ilyen bonmot-szerűen fejezzem ki magam. Tehát akkor tényleg erősen vitt Krúdy, Darvasi vagy Esterházy, de az utóbbi két évtizedben nem vagy csak nagyon enyhén tapasztalom ezt – igaz, messze nem olvasok annyit. Jó könyveket viszont olvasok, de meghatározók esetemben még mindig a régiek, a klasszikusok, mondjuk egy Márquez. Persze sosem lehet tudni, most például Orcsik Roland Fantomkommandójába készülök belekezdeni, a párom dicséri.

– A gyerekek alsó és felső tagozatos irodalomkönyvekben is találkoznak az írásaiddal, elsősorban verseiddel. Itt-ott gimnáziumi tankönyvekben vagy érettségi tételként szerepelsz, de jó néhány szakdolgozat is született már a könyveidből. Hogyan éled meg mindezt?

– Ottlikék idejében járta egy mondás: Legyen belőled kötelező olvasmány! Ez persze nem a jókívánságot jelentette, ellenkezőleg: akkor volt alkalmazandó, szigorúan csak játszásiból, ha adott író adott írótársnak nem a legjobbakat kívánta. Persze mint minden zrikának, ennek is volt és van valóságalapja, így aztán kettős az én hozzáállásom is. Természetesen örülök, hogy használják a gyerekek az írásaimat, hisz azért publikálok, ugyanakkor tényleg igaz, hogy ha valamit kötelezővé teszünk, attól hajlamosak vagyunk ódzkodni.

– Gyakran, szinte évente adsz ki kötetet, az utóbbi időben kivétel nélkül gyerekirodalmiakat. Az áttörést annak idején a Csillagszedő Mária *hozta. Láttad benne a lehetőséget, vagy miért épp ezt a szálat emelted ki akkor? A könyv elődszövege a* Visszafelé hull a hó *című svéd típusú gyerekverskötet volt, tehát nem előzmények nélkül indult a családi tragédiáját elmesélő kislány története.*

– Ez egy viszonylag hosszú történet. A lényege, hogy a *Visszafelé hull a hó* címmel '97-ben kiadott kötet idején már kb. egy évtizede megvolt szinte minden *Csillagszedő Mária*-vers a fiókomban, gyakorlatilag az egész kötetanyag, de csak huszonhatot válogattunk belőle a Tevan-kiadásba, mert annyi oldal még ragasztható volt, többre, cérnafűzött könyvre pedig nem telt – az összeget is én házaltam össze különböző cégeknél. Öt évvel később jött ki a *Csillagszedő Mária*, abba már csak egy vers nem fért be – az is azért, hogy ne lépjük túl az ideálisnak mondott hatvannégy oldalt. Kicsit részletesebben: a *Visszafelé hull a hó* tehát csupán kényszer szülte előzmény volt, illetve úgy is mondhatjuk, már nagyon szerettem volna a tíz éve kész anyagot, vagy legalább egy részét kiadni. Az egészet felajánlottam Cs. Tóth Jánosnak, aki akkor a Móránál volt, de nem látott benne fantáziát, konkrétan el sem olvasta, azt mondta, hogy vigyek kétszázezer forintot, és akkor kiadják. Ezután mentem az újjáalakult békéscsabai Tevanhoz, az ott megjelent könyv aztán önálló életet kezdett élni: nagyon hamar elfogyott, színpadi előadások születtek belőle, a verseket CD-kre tették, egy vers bekerült belőle a negyedik osztályos irodalomkönyvbe, aminek köszönhetően más, már befutott gyerekírókkal, így Janikovszky Évával együtt olvashattam fel az ezredforduló körül a szigligeti alkotóházban fiatal írók előtt. Éva ott hallotta a verseket, és azonnal lecsapott rájuk: az egész kötetanyagot bevitte a Mórába, így jelent meg 2002-ben a *Csillagszedő Mária,* hisz a korábbi könyvcím már foglalt volt, tehát a kiadó nem tudott pályázni vele az NKA-hoz könyvkiadásra. Tizenhét évig hittem ebben a verseskötetben, nem kis elégtétel volt hát az utóélete, tudniillik hogy azután megzenésítettek belőle verseket, feldolgozták hangoskönyvben, CD-n, színpadon, rajzfilmben, tévéfilmen, és hogy az írószövetség Év Könyve díj átadásán laudációként az hangzott el: műfajt teremtett, a szabad gyerekverses családregény műfaját. De ha már beszélünk róla, itt szeretném megjegyezni, és egyben

egyszer és mindenkorra eloszlatni azt a tévhitet, hogy a *Csillagszedő Mária* IBBY, azaz Év Gyerekkönyve díjat kapott volna. Sokszor és sok helyen olvastam ilyet, de ez nem igaz. A valóság az, hogy a *Csillagszedő Mária* Év Könyve díjat kapott az írószövetségtől. Év Gyerekkönyve díjat sem ez a kötetem, sem más gyerekkönyvem soha nem kapott.

– Hét éve húsz gyerekirodalmi szakmai szervezet összeállított egy ötvenes listát a 2000 és 2010 között napvilágot látott gyerekkönyvek legjavából. Konkrétan: a szakmai szervezetek szavazatai alapján összeállt a TOP 50 magyar gyerekkönyv, azaz az évtized 50 legjobb gyerekirodalmi kötete. Ezen a listán a te addig megjelent öt gyerekkönyved közül négy szerepel, ráadásul többük is előkelő helyen, mint például az Emese almája *vagy* A nagypapa távcsöve. *A* Csillagszedő Mária *pedig a harmadik ezen a nagyon fontos listán. Ha a mostani évtized végén is készülne egy hasonló lista, milyen könyveid szerepelnének rajta?*

– Szerencsére jó gyerekkönyvből is rengeteg van az utóbbi időben, így aztán nem tudom, hogy beférne-e egy ilyen listába mondjuk az *Ati és a holdvilág* vagy a legutóbbi gyerekverseskönyvem, a *Ne félj, apa!* Abban azért szinte biztos vagyok, hogy az új lista élére nem kerülhetne annyi verseskötet, mint 2010-ben (*1. Friss tinta! antológia, 2. Varró Dániel: Túl a Maszat-hegyen, 3. Kiss Ottó: Csillagszedő Mária, 4. Berg Judit: Rumini, 5. Darvasi László: Trapiti, 6. Kovács András Ferenc: Hajnali csillag peremén* – K. L.). Nem azért, mert kevésbé jó verseskötetek születtek-születnek mostanában, hanem mert úgy érzem, a kiadói üzleti érdekek erősen rányomják a bélyegüket a gyerekkönyvek szakmai megítélésére is. Az utóbbi években az a trend látszik kibontakozni, hogy amelyik könyvből rengeteget el lehet adni, arra hajlamos a szakma is rámondani, hogy jó könyv, vagy legalábbis nem rossz – és tagadhatatlan, hogy a verseskötet nem az a műfaj, ami üzleti sikereket hoz. Azt gondolom, túl kicsi a magyar könyvpiac ahhoz, hogy a kapcsolatrendszerek és a bevétel ne tudná a szakmai hitelt felülírni.

– Kevés rímes verset, kevés klasszikus formájú verset írsz – nem áll kézre, nem a te világod ez a fajta líra?

– Szeretek kötött formájú verseket írni, de olyan sokan csinálják, és olyan sokan csinálják jól, hogy mindig is azt gondoltam: kellenek szabadversek is a hazai gyereklírába, és ha más nem ír, vagy csak kevesen, akkor majd írok én (is). Eddig egyetlen kötött formájú gyerekverseskötetem van, a *Régi kincsek*, de úgy néz ki, nem sokáig árválkodik egymagában, hisz az idén, Arany évében elkezdtem felező tizenkettesben elbeszélő költeményt írni a gyerekeknek, és ez nem vicc. Remélem, kiadót is találunk hozzá jövőre.

– Gyereknovelláid, meseegyperceseid az Esőnek ebben a számában is olvashatók. Egy szintén régebbi köteted, Az elmerült kert már elgondolkozott ezen a formán; akkor azt mondtad, szakmányban tudnád írni az ilyen típusú-műfajú szövegeket. Miből táplálkoznak ezek az írások, honnan hozzájuk az „ihlet"?

– Vagy öt éve Saarbrückenben, egy sörözéssel egybekötött emlékezetes estén arról beszélgettünk Berg Judittal, hogy ki mennyire sorozatfüggő. Az eredmény röviden: ő nagyon, én semennyire. Ez persze meglátszik a gyerekkönyveinken is: ő szinte mindig sorozatokban gondolkozik, én szinte soha. Nálam kivételt képez az Ati-sorozat három kötete (A*ti és a holdvilág, Ati repülni tanul, Ati a tükör mögött*), amely, hogy, hogy nem, épp az ominózus sörözés után fogant meg a fejemben. De bizonyos értelemben a *Szusi apó*-könyvek vagy a *Liliputi trónkövetelők* mesenovellái is egy sorozat részei, csak esetükben nem azonos tematikában

vagy nem azonos szereplőkkel kapcsolódnak egymáshoz az írások, inkább a megformálásuk mutat közös jellemzőket – tehát itt is inkább a „hogyan" kérdésre igyekszem felelni. Amikor a *Liliputi trónkövetelők* általam egyperces mesenovelláknak nevezett írásai készültek, illetve amikor a hasonló régebbi írásaimból összeállítottam ezt a kis könyvet, Örkény István századik születésnapjának évében jártunk, de a kiadóval egyetértésben ezt a könyv fülszövegében vagy a könyvvel kapcsolatban nem hoztuk szóba (a kritika meg nem ismerte fel, vagy nem tartotta lényegesnek). A szándék tehát az volt bennem, hogy merítsek a hagyományból, az örkényi egypercesek világából, és megpróbáljam elvinni a szövegeket a gyerekirodalom felé. Ha már van egy ilyen kincsünk, használjuk, éljünk vele, tartsuk életben. Ha jól emlékszem, egyetlen írás született a könyvről, abban pedig a kritikus megállapítja, hogy ezek a mesenovellák felnőttszövegek (annak viszont nagyon jók). Valószínűleg igaza van a kritikusnak, már ami a zárójeles megjegyzést illeti – de félretéve a tréfát: a gyerekek visszajelzéseiből biztosan tudom, hogy ők is olvassák ezeket a mesenovellákat. Természetesen csak azokról a gyerekekről beszélhetek, akik nekem visszajeleztek, hogy pl. ez és ez a kedvencük, ebből és ebből az írásból készítettek maguknak színpadi jelenetet stb. De több alsós tanár is beszámolt róla, hogy olvasott az osztálynak a mesenovellákból, és működött, a gyerekek jól fogadták, beszélgettek róla, elemezték. Ezzel együtt nem volt szándékom több egyperces mesenovellát írni, ahogy pl. a *Szövetek* stílusában sem akartam több könyvet írni, pedig az is nagyon könnyen ment, inkább váltottam annó a *Javrik könyvére*, hisz az ezen a tájon élőknek ezt a szegmensét, azaz a kisvárosi értelmiségi életet is fel akartam mutatni, és az nagyon más szövegformálást igényelt. Egyébként is inkább felfedezni, kísérletezni, teremteni szeretek, és ez ugyanúgy igaz a szöveg milyenségére, mint a szereplőimre, teremtett figuráimra. Vagyis egy „teremtményt" általában csak az adott történethez, az adott témához használok, a folytatásosdi, a sorozatjelleg számomra az adott teremtmény kizsákmányolását jelenti, azt, hogy minél több bőrt húzzunk le valamiről/valakiről, ami/aki egyszer már megteremtetett. Az Örkény-évben készült mesenovella-összeállítást sem volt szándékom folytatni, de történt valami, ami arra vitt. Az általam nagyon nagyra becsült, az USA-ban élő grafikus, Bányai István vállalkozott (volna) hasonló mesenovelláim illusztrálására, ugyanis megtetszett neki az eredeti anyag. Ez természetesen erőt és ötleteket adott a folytatáshoz, de hogy valóban lesz-e majd könyv az új mesenovellákból, és hogy azt valóban Bányai István illusztrálja-e, nem tudom, nem csak rajtunk, írón és grafikuson múlik. Jelenleg kiadót keresünk, olyat, aki hajlandó bevállalni egy olyan kötetet, amelynek várhatóan nem az lesz a legfőbb jellemzője, hogy az eladási sikerlisták élén mutatkozik. Bár a jövőbe még a kiadóvezető se láthat, ahogy szokta volt mondani kedvenc kiadóvezetőm.

SZATHMÁRY ISTVÁN PÁL

KIS BELTERJ, KIS MÁRQUEZ, KIS KRIMI

Herczeg Szonja *Kis üdítő, kis krumpli* című novelláskötete az idei év egyik hazai irodalmi meglepetése. A javarészt valós újságírói tapasztalatokra és megfigyelésekre épülő rövid írások, túlzás nélkül mondható, vérfrissítést hoztak az egyébként erőteljes magyar szocioprózába. Kilátástalan élethelyzetek, hétköznapi szereplők, az öregedés és a lecsúszás szomorú mozzanatai, mentális betegségek és zaklatások, többek között ezek a témák határozzák meg a kötetben olvasható, hiteles hangon megszólaló monológokat. Az első kötetes szerzővel, riporterrel sajátos gyerekkoráról, tabutémákról és a hazai irodalmi belterj kapcsán szerzett élményeiről is beszélgettünk.

– Hatodik osztályos korodig Venezuelában éltél, ám eddigi személyes beszélgetéseinkben nemigen hoztad szóba a dél-amerikai szerzőket.

– Ebben szerepet játszhat az is, hogy az ottani iskolarendszerben nem helyeztek nagy hangsúlyt az irodalomoktatásra. Anyukámat többek között ez is zavarta, és ezért is mondogatta apukámnak, ha szeretné, hogy épkézláb, művelt ember legyen a lánya, akkor vissza kell térni Magyarországra, mert csak így tudok majd túllépni a kukoricatermesztésen, a Biblián és Simón Bolívaron. Merthogy az egyházi iskolában, ahová jártam, ezek voltak a fő témák. Egyébként amikor már itthon éltünk, nagyon sok Márquezt, Vargas Llosát és Isabel Allendét olvastam, mert az ottani hangulatot a mai napig nagyon szeretem.

– Mintha azt mondtad volna egyszer, hogy Gabriel García Márquezzel is találkoztál.

– Nem találkoztunk, de a szüleim Mexikóban a szomszédságában laktak, mert azon a környéken volt a magyar nagykövetség. Én pedig a húszas éveim elején, amikor a Népszabadságnál gyakornokoskodtam, folyton rágtam apukám fülét, hogy intézzen el nekem egy interjúlehetőséget vele. Akkoriban Márquez már régóta nem adott interjút senkinek. Aztán úgy alakult, hogy apukám többször is találkozott vele különféle helyszíneken. Ismerősök lettek, és annyit legalább sikerült elintézni, hogy a *Szerelem kolera idején* című könyvét dedikálta nekem.

– Mit írt bele?

– Rajzolt egy virágot, és azt írta mellé, hogy: „Szonjának egy virág, hogy elhiggye, az élet szép." Azért írta ezt, mert már akkor is küzdöttem a szorongással.

– Egy Kárpátaljáról áttelepült ismerősöm mondta, hogy neki több élete van, közöttük az is, amelyiket akkor élne, ha ott maradt volna az egykori Szovjetunió területén, és hogy éppen ezért követi az azóta készült orosz filmeket, mert erről a lehetséges életről adnak valamiféle képet. Neked van egy olyan életed, ami Dél-Amerikában maradt, és ha igen, hiányzik-e időnként?

– Pont jókor kérdezed, mert épp tegnap néztem meg egy dokumentumfilmet, amely az El Chapo becenevű mexikói drogbáróról szól. Óriási nosztalgia van bennem mind a mai napig Latin-Amerika után. Amikor kiskoromban hazajöttünk, még nem ütött be nálunk az ottani szappanopera-őrület, de pár évre rá megjelentek az *Esmeraldá*hoz hasonló sorozatok, ami nekem felemás érzést jelentett. Nem szerettem a műfajt, mégis sóvárogva néztem a filmeket, mintha az „igazi hazámról" szólnának. Máig eszembe jut rosszabb napjaimon, hogy talán jobb lett volna ott maradni. Közben persze tudom, milyen szörnyű ma az élet Venezuelában vagy Mexikóban, ahol szintén éltem egy darabig. De az ottani emberek mentalitása, optimizmusa, hogy ott nem sírva, hanem vigadva vigadnak, nagyon hiányzik.

– A magyar irodalommal való kapcsolatod hogyan kezdődött?

– Úgy, hogy a magyar kötelező olvasmányokat a nagyszüleim mindig kiküldték. Hétköznap jártam az iskolába a helyiekkel, hétvégén pedig folyt a tollbamondás anyukámmal, vagy mondjuk a *Pál utcai fiúk* olvasása volt terítéken. Elég furcsa így utólag belegondolni, hogy a trópusi melegben olvastam például a *Kincskereső kisködmön*t. Aki a magyar írók közül tényleg nagy hatással volt rám, és ez mindmáig nem változott, az Örkény István. Nem vagyok a legjártasabb a magyar irodalomban. Hazatérésünk után ugyanis már nagyon célirányosan olyan műfajok – elsősorban a krimiről és a thrillerről van szó – felé fordultam, amik nem annyira részei a hazai kánonnak. Hozzáteszem, Kondor Vilmos történelmi krimijeit nagyon szeretem.

– Nem tekinthető szokványosnak a belépésed a magyar irodalomba. Nem jártad végig a hagyományosnak tekintett utat – kéziratok küldözgetése folyóiratoknak, mestereknek, írótáborok stb. Ehelyett blogot indítottál, majd a kiadók kerestek meg az ajánlataikkal. Feltételezem, hogy mindez nem véletlenül alakult így, és gyanítom, hogy volt benned némi idegenkedés is a hivatalos irodalmi közegtől. Ez mennyire változott azóta, hogy némiképp mégiscsak részévé váltál ennek?

– Azt azért hozzá kell tenni, hogy ha nem vagyok újságíró, akkor a kiadókkal sem lett volna kapcsolatom. Tehát a blog önmagában még kevés lett volna ehhez, kellett az is, hogy legyenek ismerőseim a különböző kiadóknál, akik látták a Facebookomra kitett novellákat. Visszatérve a kérdésre, így még inkább megvan bennem az idegenkedés. Azt gondolom, ha nem lennék újságíró, akkor a könyvemről tizedannyian tudnának csak, pontosan azért, mert nem vagyok tagja semmilyen szövetségnek vagy csoportnak. Egyébként semmi rossz nincs abban, ráadásul sokkal kifizetődőbb, ha valaki a már említett utat bejárva építi az írói karrierjét. Nekem szerintem az volt a szerencsém, és azért nem sikkadt el a könyvem – túl azon, hogy nagyon feltűnő a borítója –, mert számos újságíró ismerősöm kíváncsi volt rá, és írtak róla.

– Ha már említed az újságírást, melyik tevékenységedet érzed sikeresebbnek a tekintetben, hogy olyan fontos és provokatív témákat dobj be és tegyél a közbeszéd részévé, mint az iskolai zaklatás vagy a mentális betegségek társadalmi megítélése?

– Az újságírás azért hatékonyabb, mert azokat a szövegeket a befogadóik nem vagy nem úgy akarják szétcincálni és elemezni, mint az irodalmi alkotásokat. Utóbbiaknál

azért inkább jellemző, hogy próbálják a hibákat és a fogást keresni. Ugyanakkor a könyvemmel is hasonló a szándékom, mint a cikkeimmel: minél több embert érintsenek meg ezek a témák. De az a tapasztalatom bizonyos fórumok és kommentek alapján, hogy a könyvemet sokkal élesebben kritizálják a cikkeimhez képest. Visszatérő fordulatként jelenik meg például az azon való fanyalgás, hogy mostanában egyre több újságíró próbálkozik a szépirodalommal, de valójában nem járnak sikerrel, csak félig kész, újságcikkszagú dolgok jönnek ki a kezeik közül. Abban egyébként biztos vagyok, ha nincs az újságírói munkám, akkor ez a novelláskötet sem született volna meg. Mert ugyan vannak benne olyan írások, amelyeknek a kiindulópontja egy-egy villamoson vagy máshol elkapott mondatfoszlány volt, de ha nem találkozok annyiféle emberrel és történettel, ahánnyal a riportoknak köszönhetően sikerült, nem tudtam volna a könyvben bemutatott élethelyzeteket egyes szám első személyben hitelesen elmesélni. Legalábbis remélem, hogy így sikerült.

– Vannak visszatérő témáid, ezek közé sorolnám a különféle, már említett mentális bajokat, köztük is a pánikbetegséget. A könyvedben is előkerül, a cikkeidben is már többször felhoztad a témát, és a közösségi médiában is szoktál ezzel kapcsolatban megnyilvánulni. Miért érzed azt, hogy erről ilyen sokszor kell beszélned?

– Mert mindmáig tabutéma. Még az Egyesült Államokban is, ahol pedig szinte minden második embernek van pszichológusa, de valahogy ott sem illik erről vagy a hasonló dolgokról beszélgetni. Itthon pedig egyfajta hisztiként van elkönyvelve a pánikbetegség. „Miért nem szeded végre össze magad?", „…megint mi bajod van?", nagyjából ezek a legáltalánosabb reakciók, ha valaki ezzel a betegséggel szembesül a másik rohama kapcsán. Én pedig próbálom a lehető legtöbb fórumon világossá tenni, hogy a pánikbetegség és a szorongás problémája nem feltétlenül oldható meg önerőből. Ahhoz egymagam nyilván kevés vagyok, hogy valóra váljon, ami szerintem nagyon fontos lenne, hogy az iskolákban bevezessék a mentálhigiénés képzést. Hogy azok a gyerekek, akik nem a megfelelő érzelmi, kommunikációs mintákat látják otthon, legalább ott halljanak arról, mi számít normának, hogyan kellene egymással viselkednünk, milyen alapokon nyugodhatna a nő-férfi viszony. Ezzel talán lehetne csökkenteni a szenvedők arányát.

– Maradjunk még kicsit a közéletibb témáknál. Nemrég említetted, hogy egy rádióbeszélgetésen vettél részt, ahol a már említett nő-férfi viszonyok, és a mostanában felszínre került zaklatás témája is terítéken volt, és hogy nem csodálkoznál, ha a feminista hallgatók ki lennének akadva a mondanivalódtól. Miért?

– Úgy érzem, hogy a zaklatás témája túl tág és összetett ahhoz, hogy letudjuk egy kampánnyal, ami a közösségi médiában zajlik. Fontos persze, hogy beszéljünk erről, de azt már túlzásnak érzem, hogy bizonyos feminista csoportok kimondottan férfiellenes kampányokat szerveznek rá erre a diskurzusra. Ezért tartottam fontosnak az említett beszélgetésben felhívni a figyelmet arra, hogy a kötetemben van egy novellapár, amelynek egyik darabja éppen a férfiak elleni verbális erőszakot ábrázolja. Ezt azért lehet így külön hangsúlyozni, mint érdekességet, mert az, hogy nagyon sok nőt ér ilyen vagy olyan formában erőszak, szinte evidencia. Engem is ért már zaklatás, ahogy nagyon sok nőismerősömet is. Valószínűleg a férfiak közül is sokan esnek áldozatul a bántalmazásnak, viszont

csak kevesen beszélnek róla. Az megint más kérdés, hogy amikor mindez a hatalommal való visszaéléssel párosul, ott megint csak a nők vannak inkább veszélyeztetve, mivel a vezetői beosztások többségében még mindig túlnyomórészt férfiakat találni. Erről se beszélünk még eleget, ahogy olyan jelenségekről sem, hogy a nevelőotthonokban hogyan kényszerítik a bentlakókat prostitúcióra két gramm herbálért. Szóval rengeteg minden keveredik, és került most a közbeszédben a felszínre, éppen ezért nem ártana óvatosnak lenni, mielőtt még több nő és férfi esik egymásnak a virtuális tereken a zaklatásokról vitatkozva.

– Maradva a férfi-nő kérdésnél, de közelítve az irodalomhoz: szerinted van megkülönböztetés ezen a téren a férfi és a női szerzők között?

– Ami számomra feltűnő, hogy a komolyabb irodalmi ösztöndíjak nyertesei között jóval több a férfi. Erre egy kedves ismerősöm, aki történetesen nő, és szövegekkel dolgozik, azt mondta, hogy a hozzá kerülő kéziratok közül a jobbak többségét férfi írja. Nyilván ez egy szubjektív tapasztalat, amivel nehéz vitatkozni, pedig szeretnék. Én nem hiszem, hogy ezt így lehet mérlegelni, viszont úgy tapasztalom, a férfiak és a nők máshogyan írnak. Itt van példának Karafiáth Orsolya legújabb könyve, amelyben a család és az alkoholizmus viszonyát boncolgatja, s ami teljesen eltér azoktól a hasonló témájú könyvektől, amelyeket korábban olvastam, és történetesen férfiak írtak. De még a skandináv krimiknél is teljesen más egy Camilla Läckberg-féle thriller, mint egy Jo Nesbø-féle. Nekem is mondták már, hogy a női történetek sokkal mélyebbek a könyvemben, mint a férfiakról szólók. Ezt én nem vettem észre, de bizonyára így van, ha több ember is megjegyezte. Mások a sémák, amik alapján gondolkodunk, de ez egyáltalán nem baj.

– Nem árulkodó már az is, hogy mi ketten erről beszélgetünk? Ha férfi íróval ülnék itt, valószínűleg eszembe se jutna megkérdezni tőle, hogy férfi írónak tartja-e magát. Tehát valami megkülönböztetésnek, negatív beidegződésnek lennie kell, ami, lám, engem is jellemez némiképp.

– Egyszerűen tudomásul kell venni, hogy a magyar irodalmat javarészt férfiak képviselik. Hogy ez miért van így, arról hosszasan lehetne vitatkozni. Nyilván én is gondolok erről valamit, meg láttam is már ezt-azt ezzel kapcsolatban, de nem tudnám tényszerűen felsorolni az okokat. Az viszont őszintén zavar, hogy három év alatt eddig csak egyetlen női szerző került be a Margó-díj első három helyezettje közé.

– Kanyarodjunk vissza a Kis üdítő, kis krumpli*hoz. Épp az Esőben jelent meg egy alapos és gondolatébresztő kritika a kötetedről Haklik Norbert tollából. Ebben többek között azt is kifejti, nem lesz könnyű megtenned a második lépést, hiszen a könyvedben nagyon jól megtaláltál egy hangot, egy nézőpontot, viszont másodjára ugyanezzel előállni már nem érdemes.*

– Nem is szeretnék. Novellák amúgy is jóval ritkábban születnek mostanában. Dolgozok viszont egy regényen, amiről azt hittem, már kész, de a kiadói visszajelzés szerint még érdemes lenne bővíteni. Műfajt is váltok vele. Szeretnék áttérni az írásnak a számomra is szórakoztatóbb részére. A *Kis üdítő, kis krumpli* terápiás jelleggel komoly segítség volt nekem, de szórakoztatónak nem nevezném a megírását. Megviselt. Most egy krimin dolgozok, ami remélem, tud meglepetést okozni az olvasóknak. Velem az a helyzet, hogy

pszichothrillerből és krimiből akkora mennyiséget fogyasztottam már, hogy ritkán ér meglepetés, ha egy újabbat kézbe veszek.

– A magyar környezetben játszódó krimi még mindig fehér hollónak számít. Ott vannak ugyan Kondor Vilmos noir hangulatú és az amerikai kemény krimiket idéző Budapest-regényei vagy Baráth Katalinnak a békebeli Magyarország végnapjaiban játszódó klasszikus detektívtörténetei, kellően megfűszerezve humorral, ám ezek inkább kivételek. Nem lehet, hogy magyar nyelven azért is nehéz mit kezdeni a műfajjal, mert a hazai olvasók füle továbbra sem állt rá arra, hogy egy rendőrtisztet mondjuk Károlynak hívnak, vagy a mindenre képes gyilkost Bélának? Magyarán, hogy ez még mindig tájidegen műfaj nálunk?

– Érdekes felvetés. Amikor elkezdtem dolgozni a mostani szövegen, akkor igyekeztem olyan neveket keresni, amiket nehezebb beazonosítani, vagy inkább angolosan hangzanak. Úgyhogy vagy vezetéknéven szerepel valaki, vagy olyan keresztnéven, például Anna, ami elég nemzetközi.

– Tehát a kedvező kritikák ellenére nem a szorosan vett szépirodalom felé akarsz elmozdulni, hanem egy univerzális zsánerrel kísérletezel, ráadásul a tervezett regény cselekménye nem is kimondottan az itteni valóság kulisszái között játszódik majd. Ezek szerint nincs meg benned a sok reménybeli másodkönyvest nyomasztó kísértés, hogy te írd meg a korszak nagy magyar regényét?

– Egyáltalán nincs. De ebben valószínűleg az is szerepet játszik, amit korábban már említettem. Hogy én tulajdonképpen nem itt nőttem fel. Ezért tartok attól, hogy nem tudnám a megfelelő pontossággal visszaadni a magyar valóságot, ami pedig egy igazi magyar regénytől elvárható.

– Pedig az olvasók érdeklődése azt jelzi, valamit nagyon is megragadtál. Hogy érdekes téma lehet irodalmilag egy drogos monológja az 1-es villamosról, vagy amit a nagy nemzetközi étteremláncban éhbérért dolgozó idős ember gondol. A rövidebb lélegzetű szocioprózának pedig szép és erős hagyománya van nálunk, elég csak Tar Sándor nevét említeni. Szóval lehet, hogy nagyon is kínálkozna még itt neked feladat.

– Nem tartom ezt sem kizártnak, de a *Kis üdítő, kis krumpli*val tényleg annyi mindent kiadtam magamból, hogy most írás tekintetében nem akarok mást, mint kicsit szórakoztatni magamat, és remélhetőleg az olvasókat is.